

Марија Стојић

Критички осврт на књигу
„Бисерница љубави“
Анђелка Заблаћанског

Анђелко Заблаћански је рођен 4. децембра 1959. године у Глушцима у Мачви. Пише поезију, прозу и афоризме, преводи с руског.

Књиге песама: *Рам за слике из снова*, 1992; *Игра сенки*, 2004; *Птица на прозору*, 2007; *Сан напукле јаве*, 2009; *Раскришћа несанице*, 2011; *Пијано прасказорје*, 2014; *Мали ноћни стихови*, 2019; *Ноћи вујџег зова*, 2020; *Перо, метафоре, тинта – изабране песме*, 2021; *Кораци од сна/Steps from a dream* (превод на енглески Дајана Лазаревић), 2022; *Месечеве очи*, 2022. Збирка афоризама: *Палацање*, 2006. Књига прозе, сатиричне поезије и још понечег: *Иза линије*, 2020. Превео је и приредио збирку руске поезије *Од Пушкина до Капустина*, 2019.

Добитник је неколико награда: Прва награда *Шумадијске метафоре* за причу *Везирове сузе*, Младеновац (2008), Прва награда *Слапови Вујџанке* за песму *Носталгија Вујџе* (2022), Прва награда на *Динијским књижевним сусретима*, Зворник, (2022), Награда *Печат вароши сремскокарловачке* за збирку *Месечеве очи*, (2023).

Члан је Удружења књижевника Србије.

Живи у Глушцима.

Анђелко Заблаћански
БИСЕРНИЦА ЉУБАВИ
ПРЕСИНГ

Анђелко Заблаћански
БИСЕРНИЦА ЉУБАВИ

ПРЕСИНГ

Бисерница љубави:

књига која нас враћа исконском осећању

(Анђелко Заблаћански, *Бисерница љубави*, Пресинг, Младеновац, 2025, 93 стране)

Након четрнаест књига, од тога једанаест збирки песама, једне збирке афоризама, једне књиге прозе, афоризама и сатиричне поезије и једне збирке превода руске поезије, мачвански књижевни стваралац, Анђелко Заблаћански (1959), представља нам се новом збирком песама *Бисерница љубави*. У питању је збирка љубавних песама која нас враћа ренесансним, романтичарским и модернистичким елементима, а опет библијским, савременим и свевременим, где је Заблаћански добро искористио мотив љубави као главни описујући је онако суштаственоу, без патетике и стереотипа, па чак и када се стекне утисак да их има, на правом су месту. Мотиви ноћи, сна, несанице, Месеца, праскозорја, раскршћа са њиховом широком симболиком у претходним збиркама песама, увертира су *Бисерници љубави* са мотивима бисернице, љубави и жене као природним наставком поетике Анђелка Заблаћанског. Шкољка (бисерница) поезије коју ствара Заблаћански, из ноћи, сна и праскозорја родила је љубав као вечити мотив, да би исти прерастао у мотив жене, опет универзални, непревазиђени и недокучив. Сама збирка песама састоји се из издвојене уводне песме *Невидљива струна* и пет циклуса песама – *Између жене и Бога*, *О души*, *Између речи*, *Жена – светилиште* и *Без куцања*. Непорецив у дефинисању љубави, уводном песмом са двама терцинама и завршном секстином

песник читаоцима јасно каже да љубав није питање већ обећање што се чува између прстију, тако позивајући на одгонетање струне, оне невидљиве, која и јесте окосница љубави. Укупно 58 љубавних песама збирке *Бисерница љубави*, нека остане на читаоцима да одреде да ли је бисерница шкољка или инструмент, приказује главни мотив, љубав, који са својим споредним мотивима жене, мелодије, сна, Бога, пожуде, жала, душе, ноћи, песме и других ову збирку издваја својом јединственошћу. Ту јединственост наш песник постиже целовитошћу, доследношћу и оданошћу љубавној тематици, што завршни стихови и доказују:

*До краја дана
давах јој разна имена
и напоследку крстих је уздахом –
једном једином речју:
Љубав. (стр.92)*

Први циклус, *Између жене и Бога*, састоји се из 12 песама – *Разумети страст у жени, Између жене и Бога, Тканина жудње, Ти у мени, Загрљај пожуде, Снага тихог плеса, Жена од ватре и мирне воде, Памтим те, Тише од ветра, Кад љубав оде, Кад те више нема, Умрећу као газда Митке*. Свестан љубави која од Бога потиче, дакле своје недостојности да зазива љубав јер жена његовог лирског субјекта грли али га Бог чува, песник почиње своје певање ђаволском природом жене да би је већ у другој песми оплеменио оним божанским призвуком, односно инвокацијом Бога и представљањем главне теме певања – љубави, према жени, али и Богу:

*Припадати љубави –
њеној и Његовој
дубоко укорењеној у мени. (стр. 11)*

У наредним трима песмама, у „тканини жудње“ лирски субјект жену проналази „загрљајем пожуде“ и „снагом тихог плеса“; његова жена је од ватре али је и „тиша од ветра“ и памти је по жали газди Миткеовој, оној кад жене више нема и „кад љубав оде“. Збирка песама која феномен љубави приказује огољеним, директно гледајући мушкарца и жену који у свој љубавни однос утискују и религију, и психологију, и уметност, збирка која љубавним песмама доказује да песмама те врсте све почиње и завршава. Љубав је огрлица нанизана истошћу и различитошћу, огрлица која краси и стеже; па бисер по бисер, песму по песму, Анђелко Заблаћански просто само пева о љубави, његов лирски субјект обраћа се жени у првом лицу преживљавајући све тренутке љубави, а одвајкада је певати жени изазов:

*Умрећу као газда Митке,
с мирисом месечине у ноздрвама
и жудњом за нечим
што сам имао
и никад сасвим ухватио. (стр. 27)*

Други циклус, О души, састоји се из 10 песама (*Изнутра, где нико не гледа, Љубав смо нас двоје, Изнутра, Танго за једнога, Ноћ неће да прође, Човек који тражи дубину, Овог*

трена, Овде, овог трена, Увек, Тихи одлазак, У теби) и песник га започиње песмом која је песма свих, у наслову *Изнутра, где нико не гледа* скриле су се све човекове тегобе:

*Нико не пита шта се дешава у дубини.
Сви гледају лице, корак, речи –
не виде где је први пут нешто заиграло,
ни где је хладноћа ушла
и остала да дрема као зимски дан у поткровљу.
(стр. 31)*

Циклус песама који се заиста бави душом, оним што је „изнутра“, „увек“ и „овде, овог трена“, јер љубав је потребна и овде и овог трена, са свим својим видовима, а контрастом представљајући суштину мушко-женског односа, песник љубав види као двоје али и као плес за једног док ноћ не пролази:

*Један поглед, једна реч
може све пресећи – или све спасити. (стр. 36)*

Песме овог циклуса се највише надовезују на уводну песму, настављајући низ одговора на питања шта је љубав, какав је њен лик, је ли то танго за једног, па тако песник стиховима песме *Тихи одлазак* поставља и питање за које одједном не очекује одговор:

*У којој реченици,
у ком осмеху,
у ком трену сам престао бити ја,
а постао неко непознат. (стр. 41)*

Ако бисмо бирали метод приступа једној оваквој збирци, свакако би то био плурализам метода јер психологизам, структурализам и теорија рецепције предњаче, а ми предност дајемо теорији рецепције због имплицитности и хоризонта очекивања који овом збирком успева у свом циљу, а то је усредсређивање на читаоца. Анђелко Заблаћански успева да оствари дијалог између својих песама и читалаца на тај начин уводећи их у процес стварања и процес промене перцепције дела. А морамо признати да је збирка љубавних песама идеално тле за различите хоризонте очекивања који могу својим доживљајем попунити сва очекивања, празнине и читалачко искуство.

Трећи циклус, *Између речи*, централни је циклус који песник започиње песмом чији је наслов и наслов циклуса и можемо рећи да је то кључна песма за разумевање целе збирке пошто спаја љубав према жени, љубав према речи и љубав према Богу. Остале песме су *Песма у мислима*, *Песма која није...*, *Дивља песма*, *Не можеш да чујеш*, *Ћутња слика*, *Док не проговориш*, *Снови од јаве*, *Поноћ клечи*, *Сам*, *Један загрљај*. У овом циклусу настају „песма у мислима“, „песма која није“ и „дивља песма“, то је, можда, песниково виђење љубави на три начина – платонско, идеално и застрашујуће:

*Ако бих те заводдио, не бих то чинио телом,
већ речима што те знају у тишини, (стр. 47)*

*Не умет да ти напишем песму,
јер ти си песма
коју никада нисам имао храбрости да именујем. (стр. 49)*

Ти си вир

у сваком мом сну,

...

мој немир, мој спас, моја дивља рима

која никад неће нестати. (стр. 50)

Песникова жена је вила, бурни талас, развигор и олуја, облик жеље, и ефектно приказана контрастом ратник и нежност, показује његове снове од јаве, и он сам чека један загрљај док поноћ клечи, он је онај Дучићев потоњи човек, само што своје дучићевско певање доноси приближније, захтевније и сложеније.

Четврти циклус, Жена – светилиште, у себи садржи 14 песама (*Жена – светилиште, Тело, Очи једне жене, Све је у очима, Мајско небо под липом, Коса, Сенке по врату, Твоји дланови, У загрљају, Писмо кожној меморији, Пулсирање, Тишина на зиду, Звон у тишини, Кад песник остане без речи*) које својим насловима указују на калокагатичну и дуалну женску природу, Заблаћански жену градацијски представља – она је прво храм (светилиште), потом тело па онда очи. Немогуће је не присетити се мадоне Лауре Франческа Петрарке, али и Ленке Дунђерски Лазе Костића, што Заблаћанског поставља не међу подражаваоце, али ни то није грешка, већ међу песнике који певају о епским љубавима, он жени пева као Богородици са једне и чулној жени са друге стране. Распон његовог певања је задивљујући, јер испевати љубавне песме у маниру петраркизма, преко романтизма до модернизма, а све то пак њему својственим стилем певања, посао је зрелог,

надахнутог и литерарним искуством обгрљеног песника. Доказ томе је последња песма овог циклуса *Кад песник остане без речи*, у поднаслову *За Д.*, са својим круцијалним стиховима:

*Али кад га ошину муње и загрле неизречене доброте,
У једном трену, кад плане и све у њему нагло се смири,
У једном бићу спозна све буре и све живота лепоте,
Тад песник заћути, бежећи од стиха ко од јутра вам-
пири. (стр. 75)*

Потом песма *Писмо кожној меморији* која својим модернистичким елементима ову збирку одређује као ону чувену књижевну врсту модернизма, збирка лирских песама, коју читалац сам одређује каква је по својој тематици, што би значило да љубавну поезију Анђелка Заблаћанског треба узети са резервом да је само љубавна због свих слојева које са собом носи.

Последњи циклус са насловом *Без куцања* прави је завршни циклус који једини песму са истим насловом поставља на последње место у циклусу, али и целој збирци у којој је жена од светилишта преко виле дошла до коначног одређења – љубав.

Предлошко-падежном конструкцијом „без куцања“, Заблаћански је своју жену склонио иза врата љубави и замолио да нико не куца, нема узнемиравања, јер жена као љубав је и овај и неки други свет, она је бисерница:

*Прсти јој лагано
исписују кругове по мом колену,
као да ми по телу исписује своје име:
Бисерница –
тада више није била само жена. (стр. 85)*

Збирка песама *Бисерница љубави* занимљива је по својој структури, има уводну песму и пет циклуса тако подсећајући на драмску структуру – пролог са пет чинова, може се рећи и пет драмских фаза. Први циклус описује жену, љубав и одјеке онога што она јесте, други описује душу човекову као срж љубави, трећи кулминира описима односа жене и мушкарца, четврти умирује тај однос поредећи жену са храмом и божанствима, док пети именује оно што се никада неће докучити а то је љубав. Анђелко Заблаћански књижевности, па и уметности 21. века, доноси једну преко потребну збирку како бисмо се подсетили суштине живљења са једне и вечитог надахнућа, од ког се можда данас у књижевности мало и покушава безразложно побећи, са друге стране. Збирка која несумњиво прати Дучићеве речи да су љубав и љубавници највећа утопија, али и да у љубави нема ничег разумног и да је она духовно стање без равнотеже и разабрања.

На махове изједначујући љубав са женом, а можда и обрнуто, Заблаћански својом бисерницом оваплоћује Дучићеве речи да је жени довољно да изгледа као љубав, свакој заљубљеној жени се чини да мора изгледати друкчије него што јесте, и да буде окићена драгуљима и врлинама

каквих нема, а не само оним каквих има, и да себи чак измишља и друго порекло.

Бисерницу љубави Анђелка Заблаћанског треба обавезно ставити на списак литературе за читање, не само зато што успева да прикаже љубав као прамотив, већ успева да прикаже љубав огољену, истиниту и непатворену – а то љубав мушкарца и жене и јесте.

Контрастима, поређењима, алузијама, апотеозама, метафоричним и алегоричним сликама, прецизним песничким сликама, огромном слојевитошћу, заступљеном интерпункцијом ово дело Анђелко Заблаћански чини стилски беспрекорним за све то одабравши праву реч – бисерница, која је након *Песме над песмама*, *Канцонијера*, *Ђулића* и остале љубавне лирике право поетично, сугестивно и антологијско дело.

О АУТОРКИ ПРИКАЗА

Марија Стојић (1988) пише поезију и есејистику. Мастер филолог по занимању, радила је као професор српског језика и књижевности у школама Општине Брус.

Научним радом о дубровачкој књижевности – „Град и село у драмској књижевности ренесансног Дубровника“, *Ars Libri/Задужбина Владете Јеротића*, 2018. започиње свој књижевни опус. На Сајму књига у Београду 2018. године, ова књига је први пут представљена као трећа књига првог кола едиције Стари Дубровник.

Своју прву збирку песама „Парлог“ (Бранково коло, 2024) промовише у оквиру манифестације *Бранкови пролећни дани 2024*, у знаку обележавања 200 година од рођења Бранка Радичевића, и бива овенчана *Наградом Стражилово* за најбољи песнички првенац.

Заступљена је својим песмама и есејима на порталима, сајтовима, као и часописима и зборницима (Буктиња, Градина, Ток, Кораци, Песничке руковети 2023, Синђелићеве чегарске ватре 2024, Песмом против бомби 2025, Момчилова фрула 2025, Кипријанов кладенац 2025, Златовез времена ткала је Јефимија 2025).

Живи и ствара у Батоту, селу Општине Брус.